

Tisztelt Pályázatkírók!

Ezúton szeretném benyújtani „Szegek között, Göcsej örök” című írásomat a Göcseji Dombérozó Egyesület és a Göcsej Civil Társaság által meghirdetett pályázatra, felnőtt kategóriában.

A művet szándékosan fonetikusan, göcseji tájszólással írtam meg, ezzel is megőrizve és továbbadva azt az élő nyelvi hagyományt, amely gyerekkoromból, nagyszüleim meséiből, falusi beszélgetésekből, és szüreti emlékekből táplálkozik. Céлом nem csupán emlékezni, hanem hitelesen bemutatni egy olyan életformát, amely ma már ritkaságszámba megy, mégis sokunk számára otthonos és szívhez szóló.

A történet személyes élményekből fakad, s bár a szereplők és események irodalmi szövéssel kerültek megformálásra, minden sorban ott dobog Göcsej szíve, az összetartozás, a közösségi munka, az udvarlás hajdani szertartása, és a vidék időtlen bölcsessége.

Köszönöm a lehetőséget, hogy részt vehetek ebben a hagyományörző kezdeményezésben, és hogy megoszthatom a göcseji táj és nyelv szeretetét az olvasókkal.

Tisztelettel és üdvözléssel:

Bán Andrea

Becsvölgye, Kisfaludy utca 14.

Email: horvathban@gmail.com

30/712-36-42

2025. 08. 01.

„SZEGEK KÖZÖTT GÖCSEJ ÖRÖK”

Akkor, régen hajdanán,

ifjúkorom hajnalán...

- ahogy a régiek mesélnék -

A mi házunkba a konyha vót a világ közepe'. Nemcsak főzésre, hanem beszégetésre, veszekedésre, nevetésre, no meg báméskodásra is jó vót, mer nappalink, az nem vót.

A zablak keletre nézett, oszt beláttuk róla a zut menti ódasó meg a szembe levő szomszéd portát is. Ha unatkoztam, csak leütem a stokedlira, oszt mind a most szokták moziba, néztem, mi történik odakünn. Osz akár akartam, akár nem, sokszo megláttam a szomszéd báccsi fogadott fiját, azt a Miskát.

Abba a züdőbe még természetes vót, hogyha igen nagy munka akatt, hát kalákába gyűtt össze a nép. Aki segéccséget kapott, az a másiknap vagy a következő héten viszonzta is — nem vót ebbe semmi különös, így ment ez nálunk.

Nekünk is vót egy kis házikónk a hegyen, hozzá tartozott e jó darab szőlő is. Máshun teleknek mongyák, nálunk csak annyi: „menünk fö a hegyre”. A hegy persze nem is vót igazi hegy, inkább csak egy domb, de mi göcsejiek szerettünk nagyot mondanyi — főleg, ha a szőlőnkü vót szó.

A vidék meg ollan vót, mindha a természet kissé ekalandozott vóna a vonalzóva a kezibe. Domb dombra, vőgy vőgyre, minden kanyar után megént kanyar. A zutak meg ollan göcsörtössek, mind a százéves szivafák gyökérgye'. Ha valaki aszonta, „mingyá ottan leszünk”, az vagy lódétott, vagy nem vót jóba a térképpe.

Hédvégin oszt benépesüt a zegész dombódal. A szőlőhegy illenko megtelt élette: ki kapát, ki meccett, ki karózott, ki meg má szüretőt — attu függött, hun tartott a zév.

A szivaszedést én sóse áhattam kü. Idesapám nekidöntöttö a lajtorgyát a fa törzsinek, oszt jó megcibáta. Hullott is a gyümölcs. Nekem, meg idesanyámnak köllött föszenyi a fődrü. Azze ami akko potyogott le nem is igen vót baj....de ami má réguta a faalatt vót, ammind teli vót hangyálle'. Ammeg mindég jó összezsipkedett. Burogatta is jóanyám utánna napokba a kezeimet meg a láboimat esences vizzate. Igen nehezzen lohott csak le a dagadás rólujja.

A munka mellett azé mindég gyutott üdő e' kis beszégetésre, nevetésre, na meg persze a közös ebédre is.

A szerszámok tiszták vótak, a sorok igyenessek, a karók meg katonás rendbe átak. Amire e' kongatták a delet, valamellik gazdáná már rotyogott is a

bográcsba a paprikás krumpi, a gulás vagy a jóféle pörkőtt. Nem vót ám ott nagy receptkönyv, csak a zöreganyáinktú örökött kézmozdulat, meg a „szemre mért” fűszer. A hajma sóse vót elég szaporára aprétva, a paprika meg mindig e’ kicsit több lett, mind köllött vóna — de pontossan ettü vót ollan, amillen: igazi.

A bogrács mellett mindig akatt valaki, aki kavarta, de legalább három, aki tanácsot adott hozzá.

- Ne hadd leégni fijam, mer’ akko csak a kutya eszi meg!

- E’ kis csipős még eférne benne, nem?

- A mútko a Marika tett belé e’ kis rozmaringot, azóta se beszél véle a sógora...Aszonta illen csufosságot nem lehet ekövetnyi a pörkötte. Azt a fűjféleséget tegye’ fő inkább a Pesta a kalaptya karimájára.

A kenyér vastag karéjokba metéve kerüt a zasztara, a zséros kenyér lilahajmáva meg allighanem kötelező vót. Aki meg utóbb gyütt, annak is maradt — mer nálunk nem az számétott, ki miko érkezik, hanem csak az, hogy ottannék van.

A közös ebédölés pontossan ollan fontos vót, mind maga a munka. Aki csak arra gyütt, aztat is helle kináták. A göcseji vendégszeretet nem üsmert határt: e’ kalán étel, e’ pohár bor mindig akatt még a kászliba. Ha valaki csak nézelőnni át meg, abbu is igen hama evőember lett.

A hosszú lócákon összükuporogtak a fiajtalok meg a zöregék, a heliek, meg a gyüttmentek is — oszt mire lement a nap, mindenki e’ kicsit közelebb kerüt a másikho.

A szüreti üdőszakba még tök is kerüt a kemencébe. Ejj de finom is vót megsüvő. Meg almás lepént, amit a zasszonyok hoztak a silingába, a kendejükbe bugyoláva, hogy ne hüllön kü. A bor meg... hát a fót, mind a patak, főleg ha a tavali még nem fogyott e. Egésszen addig amég a hordó kü nem üröt. A férfijak a poharat sóse tették le, ha küürült, már tőtötték is újra. Osztá közbe ment a beszéd, a viccölés, no meg a régi történetek, hogy ki miko esett bele a kád mustba, ki vitte haza véletlenül a szomszéggya kalaptját, no meg ki kérte meg a lyányok kezit egy szüreti mulactság után, miko már a harmonikás is hazament.

Illen vót nálunk a hegyen az élet. Nem sietett senki seháse, de mindenki tutta, miko mit kö csinyányi. A hagyomány nem vót külön szó — az vót maga a zélet. A nap végén, ha valaki igencsak megkóstóta a házi bort, akko a hazafelé ut má nem is vót nekije ollan kanyargós mind erre felé — csak másik nap regge derüt ki, hogy a fűjjön alutt.

Miska igen csöndes, szeléd természetü legén vót, nemigen beszélgetett a hasonszörü üdőbe levőkke. Inkább a zöregebbekke érezte jó magát — főleg a zöregaptya koru meglett_szerzetekke, akik ha leütek a pince elé, nemcsak a szőlő meccésérü, de a lyányok szívého vezető özsvényekrü is tuttak má ezt-azt.

- No nézd, fijam - monta ecce a Pesta bá’ -, a lán ollan, mind a szőlő: ha tull korán nyusz hozzá, savanyó lessz, ha meg tull sokájig vársz, más szedi le elülled.

- Ne a legszebbnek udvaróllá, hanem annak, aki nevet ha viccösz, u nevet, ho

fickálónnak a mellyei a lábujjába. – tette hozzá a Jóska báccsi, miközbe a pipáját tömte. – A szépség elillan, de a jóízű nevetés a megmarad.

– És tanud meg, fijam – szót bele a harmadik, aki mindég csak „Béla báccsi” vót, mer ugye sóse tuttuk a vezetéknevét –, ha e’ lán a báiba háromszo is rejád néz, az má majnem házassági ajálat. Miska csak hagatott, bóllogatott, és ugye nem szót sokat, azé mindegyik szót eraktározta magába. A zöregek meg elégedetten kortyótak a borukbu, mer’ tutták: a legjobb tanács az, amit nem erötetnek, csak ugy odacsusztatnak, mind e’ szelet zséros kenyeret a pad végibe.

Abba a züdőbe a falusi fijataloknak a bál vót az egyetlén szórakozás. /Nem vót ám se mozi, se pláza, se TikkTokk /— csak a kocsma, a harmonikás, meg a zábránd, hogy valaki végre főkér táncónyi.

Mariskával, a barátosnémmal renceressen ejártunk ezekre a zeseményekre. Ő má járatos vót a bálozásba, én meg inkább csak ollan serény kísérő. Má a zelső alkalomme’ gyanus lett, hogy ez nemigen a zén világom: a világos pitvarbu belépve ollan félhomály féle’ fogadott, mindha e pincébe gyüttem vóna, ahun efelejtették meggyójtani a petróleumlámpást.

Mariska abba a pillanatba etünt mellülem, mind a kámfor. Vót ott eppár üdősebb pajtása, akikke én még sóse találkoztam. Na, ezek aztá u visekette~~tek~~, mindha e’ virág vónák a pócon: ottan vagyok, de nem is kö foglalkoznyi velem. Ez utóbb is így maratt. Mivel fijatalabb vótam, a többijek nemigen fogadtak be közibéjük — émmeg nem vótam az a fajta, aki csak úgy ukkmukkfukk odamegy.

I hát osztá beütem a sarokba, mind e’ jó nevet kabát, oszt néma szemlélőként figytem az egésszet. Mindenki mulatott. Mariska is szinte megállás nélkül táncót — én meg má egyre inkább ollan lettem, mind e szekér, amit efelejtettek leakasztanyi a lóru. Má majnem szégyőtem magamat hogy egész éjje itten a petrezselymet árurom. Dehát akárhogyan evett is a fenyé, Mariska vót, akibe mindenféle’képpen megbiztam. Nem vót más, akivel illen mély baráccságba lettem vóna. Úhhogy csak ennyit gondótam: „Hát e van.” Aztá a haragom ellenére is tezsvéremként szerettem.

A mulaccság vége felé odagyütt hozzám e legén.

–Szabad e’ táncra? – kérdezte’, oszt nyujtotta elibém a kezit.

Küsőre egyáltalán nem teccett. Amollan vastag, szemüveggye’ vót, midha szódásüveg vóna. Ollan ókullaré forma. Mögötte csak akko villant kü a szeme, amiko lecsuszott a zora hegyire — ami naggyábu fépercenként megesett. Illenko e muzdulatte, a mutatóujjáva visszatóta a helire, mindha csak ez is köllött vóna a táncho. Má a második muzsikára táncótunk — ez vót a bál utolsó, nótája —, amiko ekotyogta, hogy nemrégibe rukkót be katonának. Uhhát a nóta végén elővett egy apró céduállát, oszt megkért, hogy ingyam rája a cimemet, mer’ levelet akar küldenyi.

Akkoriba még nem vót ám telefon, így aztán a levelezésnek különös becsülete’ vót. Miko a zekövetkező héten meggyütt a zallig várt levél, a zegész

eseménynek megvót a maga igen furcsa ceremóniája.

A mi postásunk má a mostani nyugdíjkorhatárt is régen maga mögött hagyta, de ollan biztos kézbe osztogatta a küldeményt, mindha a zegész falu a zsebibe lett vóna. Kopott bőrtáskáva járt, benne vót a zújság, a képeslap, a távirat, meg hát a levelek is — amiket sóse a cím szerint adott tovább, hanem a „józan paraszti logika” alaptján. A hivatalos kézbesítés helett ő a saját, jó bevált móccerét csinyáta: beüdüget a falu ivójába, rendőt e' fröccsöt, oszt onnantu kezdve a posta „mozgó kirendelcségvé” alakut a kocsmá. Aki arra ment, a vagy kapott valamit, vagy vütt valamit — néha meg mindakettőt.

- Te Jóska, ha mensz a föső uccába, vidd e má ezt a boréttéket a Juliskának! - monta, miközbe a címzett nevét csak naggyábu óvasta e, de biztos vót benne', hogy „ugyis tuggya a jónép hogy ki az akirü beszél”.

A zejárás meglepő módon működött. A levelek valahogyan mindég célba értek, még ha néha kisebb- nagyobb kerülőkke is. A falu népe meg nemigen panaszkodott —tutták, hogy a postás nemcsak a híreket, hanem pletykákat is kézbesitti, no meg néha egy-egy jó viccet is emond.

A bót tellessen a zivó mellett vót, oszt mindakettőt ugyanaz a familia birtokóta. Ha valaki vásárónyi akart, a zárus mindég a kocsmábu sétát át a bódba — mer az vót a „zállandó szógálati hele”.

I történt, hogy amiko „véletlenségbü” köllött két zsömle, betértem a bódba, a postás meg ippeg ott poharazgatott a Miskáve' összütt. Hát, ahogyan meglátott, má nyut is a táskába:

- Angi, pont jókor gyütté! Ez a tized - monta, oszt átnyujtott egy rózsaszín boréttéket, amelliknek egyik ódalára bakát föstöttek, a másik ódalon meg egy igen nagy, piros sziv virétott. Má messzirü láccott, hogy ezt azon fíjú kütte.

- Kitü kaptá levelet? - kérdeződött Miska. Émmeg csak bárgyun vigyorogtam, oszt büszkén kijelentettem:

- A zegyik barátomtu.

- Nahát! Udvarló? - tudakozódott Miska.

- Ühüm - montam févárnu, oszt a zsömlét is tejjesen efeledve' lohótam haza, hogy végre küboncsam a levelet.

A borétték küseje' teccetős vót, a beseje viszont... hát, amma kevésbé vót afféle'. A zírás ollan vót, mindha e vakond próbát vóna tollat fognyi, a mondatok meg úgy kácsingóztak, mind a göcseji düllőutak eső után. E' pillanatra megfordut a fejembe, hogy talán ez is ollan csöndes fajta. Aztá gyorsan átfordutam: csak fíju, biztos nem szeret írnyi. Meg hát, a fíjúk nem is tunnak ollan szépen fogalmaznyi, mind a lányok — legalábbis eztet hajtogattuk magunba Mariskáve', miközbe a levél szélit morzsógattuk gondózkodás közbe.

Válaszótam is neki, oszt ettü kezdve' hetente vátottunk a levelet. Én bódog vótam, a postás má kevezsbé.

Együtt megént a zősz. Egyik hédvégén, Mariskáve' ementünk a vigalomba. A

szüreti mulactság nálunk nemcsak tánc vót, hanem egész napos gyűvés- menés. Délelőtt a lovasok meg a szekerek végigvonutak a falun. A szekér ódalára szőlőnek a kaccsábu, meg a levelébü vót összükötve cirádás fonat. A lányok virágkoszorút visetek a hajukba, a legények meg cifra meilénybe feszitettek. A muzsikusok úgy huzták a talpalávalót a szekér platóján, ho csak u hasétotta a levegőt. A gyerekek futkoztak a menet után, a zasszonyok meg integettek a kapubu, oszt kináták a menetet pogácsáve, pálinkáve.

Délutánra má mindenki a kocsmá udvarán gyűtt össze. Ott vót a tánc, a játék, meg a zsákba futás is. Aki nem táncót, a zevett, aki nem evett, a beszét, aki meg egyiket se, a csak nézte a másikat, oszt bóllogatott, hogy „no, ezek is együtttek”. Mi, fijatalok, persze a táncra vártunk. A cigány huzta a csárdást, a legények meg sorba átak a lányok előtt, mind a libák az itatónál. Aki főként, azza táncótá, aki nem, azza meg csak reméted, ho majd utóbb megpörget.

Ecce csak főként táncónyi e' legén, aki végre nekem is teccett. Nem vót se katona, se szemüveges, és nem u táncót, mindha a szőlőprésbe szorut vóna a lába. Tutta, hová kö lépnyi, oszt nem taposta le a lábbelim orát se. Pár falura lakott csak tölünk, ezé nem soká találkozzatnyi kezdtünk — nem ám a vározsba, mind ahogyan mostan szokták, hanem ott, ahun a nép rendin szokott: a templom előtti téren, vagy a kocsmá előtti padná, ahun a diófa árnyékába még nyáron is hűvös vót.

Igy esett hogy Miska osztá megtutta, ho má ketten is udvarónak nékem. Hamargyába igen más szemme kezdett nézni rám. Má nem csak cimborának tekintett engemet, hanem a lánt is észrevette' bennem.— vagy legalábbis valakit, akinek kettő udvarlója is van, és tuggya, hogyan kö kapálnyi.

Bellü azé elégedeccségge tőtött e, ho nekem, aki eddig csak u követtem Mariskát, eccerre három udvarlóm is akatt: e' levelezős baka, e' báli táncógátós, no meg othoni beszélgetős is. Ha lett vóna naplóm, biztos aranybetükke irtam vóna belé ezeket a napokat.

Aztá a bálozós udvarlóm rágyütt a levelezésre, oszt összeveszett vélem. A katona meg időközbe leszeret, osztá miko találkoztunk rágyüttem, hogy nincsen semmi közös mibennünk. Ő a kaszárnyai fegyelemrü beszét, én meg arru, hogy mellik zenére szeretek táncónyi. Ő a kikézbzés részleteit soróta, én meg arru mesétem hogy ippeg mit óvasok.

Más világ vót, más ritmus — ennyi az egész.

Igy aztá a találkozásokat vele is lassan elengedtem. Maradt Miska, meg a hegy, a szőlő, és a bográcsban rotyogó remények.

Szegek között, Göcsej örök

Göcsej szíve halkan dobban,
fák hajolnak hajnalokban.
Szőlő sorban, rét ölében,
csend muzsikál fűszálvégen.

Vidéki ház, erdős dombok,
lankás mezők, erdők, bokrok.
Hol szarvas rudli legelészik,
őz és nyúl is heverészik.

A nap feljött a horizonton,
virág nyílt, hogy illatozzon.
Patak vize, halkan csobog,
a falu ébred, lassan mozog.

Nem kiabál, nem kérkedik
csak él ahogy rég, s emlékezik.
A vándor bátran megpihenhet,
bánatot, s bűt elfelejthet.

Szeretettel várunk téged,
fogadd el a vendégséget!
S ha a tájba beleszeretsz,
ide mindig visszajöhetsz!